

EU:s byrå för grundläggande rättigheter

Justitiedepartementet

2005-11-10

Dokumentbeteckning

KOM (2004) 693

Meddelande från Kommissionen, Byrån för mänskliga rättigheter, Offentligt samråd

Sammanfattning

Vid Europeiska rådets möte i Bryssel i december 2003 beslutades att mandatet för det europeiska centrumet i Wien för övervakning av rasism och främlingsfientlighet, EUMC, skall utvidgas så att centrumet blir en byrå för grundläggande rättigheter (nedan kallad byrån). Det ansågs finnas behov av att främja och öka skyddet för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Kommissionen lyfte i sitt meddelande (KOM(2004) 693 slutlig) fram aspekter som måste beaktas när byrån inrättas. Intresserade inbjöds att inkomma med synpunkter. Regeringens position i frågan (Ju2004/11601/D) sändes till kommissionen den 15 december 2004 och en faktapromemoria (2004/05:FPM33) överlämnades till riksdagen. Sverige välkomnade bildandet av en byrå. För att undvika dubbelarbete, och för att byrån skall få ett mervärde, betonade Sverige att det är angeläget att byrån får ett mandat som innebär att den kompletterar och stödjer existerande mekanismer till skydd för mänskliga rättigheter. Den 30 juni 2005 presenterade kommissionen sitt förslag till rådets förordning om inrättande av en byrå för grundläggande rättigheter, och förslag till beslut om att ge byrån rätt att bedriva verksamhet på områden som avses i avdelning VI av fördraget om Europeiska unionen. Förslagen om byrån behandlas i en särskild ad hoc rådsarbetsgrupp. Rådsarbetsgruppen behandlar även de två förslagen till beslut om inrättande av de särskilda programmen Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information samt Grundläggande rättigheter och medborgarskap för perioden 2007-2013. Programmen utgör två av fyra särskilda program inom ramen för ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa som omfattas av förhandlingarna om EU:s nya långtidsbudget för perioden 2007-2013. Enligt förslaget är rättslig

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Enligt förslaget skall byråns syfte vara att ge stöd och sakkunskap i fråga om grundläggande rättigheter till berörda institutioner, organisationer, kontor och byråer inom gemenskapen och dess medlemsstater i samband med genomförandet av EU:s lagstiftning, för att hjälpa dem att till fullo respektera de grundläggande rättigheterna när de vidtar åtgärder eller utformar handlingsplaner inom sina behörighetsområden. Utgångspunkten för byråns verksamhet är att genom samarbete med EU:s institutioner, medlemsstater och enskilda organisationer övervaka att aspekter om grundläggande rättigheter får en framträdande plats inom EU. Byråns verksamhets- och kompetensområde föreslås omfatta såväl EU som tredje länder. Inrättande av byrån inkluderar ett Forum bestående av högst 100 personer, t.ex. representanter från enskilda organisationer, företrädare för fackföreningsrörelser, religiösa samfund och universitet m.fl. Forumet ska ha till uppgift att lämna förslag till verksamhetsmål och ge synpunkter och reaktioner på byråns verksamhet. Byråns säte skall vara Wien och personalen skall omfattas av EU:s tjänsteföreskrifter samt EG:s protokoll om immunitet och privilegier.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget innebär inga förändringar av gällande svenska regler.

1.3 Budgetära konsekvenser

Finansieringen av ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa, inom vilket byrån även ska finansieras, bygger på kommissionens förslag till en ny långtidsbudget som ännu inte antagits. Det går därför inte att i dagsläget ange vilka budgetära konsekvenser ramprogrammet och byrån får. Enligt kommissionens förslag uppgår finansieringen av ramprogrammet till 543 miljoner EUR varav 163 miljoner EUR är avsedda för byrån. Sverige anser att inrättandet av byrån inte skall leda till en höjning av EU:s budget, utan finansieras inom budgetramen.

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar kommissionens förslag och är positivt till bildandet av en EU-byrå för grundläggande rättigheter. Sverige anser att byråns verksamhet bör leda till ett ökat skydd för de grundläggande rättigheterna inom unionen. Sverige menar emellertid att det är viktigt att inrättandet av en byrå tillför ett reellt mervärde och att dubbelarbete med andra organs verksamheter måste undvikas.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Flertalet medlemsstater har belyst frågor som valet av rättslig grund för byrån samt byråns arbete i förhållande till tredje land och önskat klagöranden kring byråns uppgifter och oberoende, relationerna till EU: s institutioner, myndigheter och internationella organisationer inklusive risken för dubbelarbete, samt kring byråns struktur och ledning.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

I Europaparlamentets resolution om främjande och skydd av grundläggande rättigheter: rollen för nationella institutioner och EU-institutioner, inklusive byrån för de grundläggande rättigheterna (2005/2007(INI)) som antogs den 26 maj 2005 utvecklas resonemanget om byrån som ett operativt verktyg för EU: s övergripande politik på människorättsområdet. Europaparlamentet ansåg bl. a. att kommissionens förslag bör hänvisa till rättsområden inom EU där Europaparlamentet är medbeslutande part och även beakta EG-domstolens rättspraxis i fall där den rättsliga grunden utgörs av flera artiklar i fördragen. Enligt Europaparlamentet bör den huvudsakliga rättsliga grunden vara artikel 13 i EG-fördraget. Artikeln utgör stöd för att vidta åtgärder för att bekämpa diskriminering på andra grunder än nationalitet. Europaparlamentet menar att artikeln tjänar som skydd för den mänskliga värdigheten och att den därför bör utgöra en huvudsaklig beståndsdel i all politik som har med grundläggande rättigheter att göra. I Europaparlamentets resolution om årsrapporten om de mänskliga rättigheterna i världen 2004 och EU: s politik på detta område (2004/2151(INI)) sägs bl. a. följande. Europaparlamentet förväntar sig att byråns främsta uppgift kommer att vara att bistå kommissionens arbete för att undanröja de skillnader som råder mellan EU: s inre och yttre politik i fråga om mänskliga rättigheter. Europaparlamentet anser att byrån inte bör dubblera det arbete som Europarådet redan utför och föreslår därför att byrån dels bör utveckla ett

fast samarbete med Europarådet och dess institutioner samt med Europeiska domstolen, dels att byrån bör beakta OSSE:s och FN:s arbete. Slutligen understryks att byrån måste vara oberoende och rapportera regelbundet till Europaparlamentet.

2005/06:FPM20

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Då endast en övergripande genomläsning av förslagen har påbörjats av medlemsstaterna har det inte varit aktuellt att i detta skede inhämta remissinstansernas ståndpunkter. Detta kan komma att ske senare när medlemsstaterna skall inkomma med skriftliga synpunkter.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget behandlas i en särskild ad hoc rådsarbetsgrupp som också har ansvar för de två förslagen till beslut om inrättande av de särskilda programmen Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information samt Grundläggande rättigheter och medborgarskap för perioden 2007-2013. Programmen utgör två av fyra särskilda program inom ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa som omfattas av förhandlingarna om EU:s nya långtidsbudget för perioden 2007-2013. En särskild faktagenommemoria (2005/06:FPM6) har upprättats om ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa. Enligt förslaget är byrån tänkt att bli operativ den 1 januari 2007.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden har av kommissionen föreslagits till artikel 308 EG-fördraget och artiklarna 30, 31 och 34.2 c EU-fördraget. Rådet fattar beslut enhälligt efter att Europaparlamentet har hörts.

3.3 Fackuttryck/termer

Inga